

kteřá svým vojákům dovolí děti střílet?
Najed se a hned ven jak vrabčák z hnízda vylét;
– jdu si hrát, povídá; a do hodiny ho
mi přinesete sem načisto mrtvýho ...
Jsem ženská nad hrobem; pan Napoleon raděj
měl nechat zabít mě, když už mu chudý vaděj!
Co si jen počnu teď bez svýho vnoučete?
Že spravedlnost je? Kde, páni? Řekněte! –
Vzlykot ji přemohl; a zaplakal z nás každý,
kdo tam s ní tenkrát stál ... – Že takovýhle vraždy
císař pán připouští? Že má to svědomí?
Vzít mi, co jediný po dceře zbylo mi!
Zač, vysvětlete mi, ten hoch tak strašně pyká?
Vždyť přece nekřičel: „Ať žije Republika!“ –
Mlčeli jsme jak hrob, protože pro strasti,
jež nelze utěšit, není slov účasti ...
Málo se, stařenko, vyznáte v politice;
pan Napoleon – nu, já ho zvu jinak sice,
však budiž – tento pán přes všechny tituly
je chudý. Má rád lov, bohatou tabuli,
hry, paláce ... To všechno ho přijde tuze draho;
mimo to nadmíru dbá o veřejné blaho,
stará se o církev a četné příbuzné.
A není potom div, jestliže od nuzné
babky, jež jako vy jen vnuky opatruje,
naš nejvznešenější císař pán požaduje,
aby svá vnoučátka ve věku sedmi let
nechala poslušně jak škodnou postřílet.

Jersey, 2. prosince 1852

(Přeložil Petr Kopta)

Victor Hugo čti [viktor igo]
Quasimodo čti [kvasimodo]

Valjean čti [valžán]

■ Pro srovnání: písňové texty Pierra-Jeana Bérangéra

CHARLES DICKENS

prožil neradostné dětství. Kvůli otcovým finančním problémům se celá rodina ocitla ve vězení pro dlužníky. Ve dvanácti letech už Charles pracoval v továrně („ani nedokážu vyjádřit, jak jsem trpěl“), a i když se později

dostal na obchodní školu, brzy se musel žít sám. Byl opisovačem knih, soudním zpravodajem, reportérem. Literární proslulost získal humoristickou Kronikou Pickwickova klubu; mezi komické příhody ctihodných džentlmenů ale pronikaly i autorovy životní zkušenosti. Jeho kritický postoj k sociálním poměrům pak zesílil v sérii barvitých románů o strastiplném dětství a dospívání hrdinů bez domova a bez rodiny. Prvním z nich byl *Oliver Twist*.

OLIVER TWIST

Ukázka zachycuje Oliverův život v chudobinci.

Oliver nestrávil ve zdech špitálu ještě ani čtvrt hodiny a sotva stačil spořádat další krajíc chleba, když se pan Bumble, který ho hned po příchodu odevzdal do opatrování jedné stařeně, vrátil se sdělením, že toho dne právě zasedá rada, a oznámil mu, že rada řekla, že se k ní má ihned dostavit.

Protože si Oliver nedovedl dost jasně představit nějakou radu, která je živá a umí mluvit, byl tou zprávou téměř omráčený a nevěděl dost dobře, má-li se smát nebo plakat. Ale neměl čas o věci přemýšlet, neboť pan Bumble ho klepl holí napřed do hlavy, aby ho probudil, a potom do zad, aby ho popohnal; přitom mu poručil, aby šel s ním, a odvedl ho do velké vybiřené místnosti, kde kolem stolu sedělo nějakých osm deset tlustých pánů. V čele stolu, usazen v křesle znatelně výš než ostatní, trůnil obzvlášť tlustý pán s tvářmi velmi kulatou a červenou.

„Pokloň se vzácné radě,“ řekl Bumble. Oliver si setřel dvě slzičky, které mu ustavičně vázly v očích, a protože neviděl nic jiného, co by při honičce mohlo sloužit za „radu“, než stůl, naštěstí se uklonil tomu.

„Jakpak se jmenuješ, chlapče?“ zeptal se pán na vysokém křesle.

Při pohledu na tolik pánů padl na Olivera takový strach, že se až roztřásl, a když ho serbus znovu klepl přes záda, docela se rozplakal. Z těchto dvou důvodů odpověděl hlasem velmi tichým a váhavým, načež jeden pán, nápadný svou bílou vestou, řekl, že je blbeček. To byla jistě znamenitá pomoc, jak chlapci dodat odvahy a zbavit ho všech rozpaků.

„Chlapče,“ promluvil pán na vysokém křesle, „dávej pozor, co povídám. Myslím, že víš, že jsi sirotek, co?“

„Co to je, prosím?“ zeptal se chudák Oliver.

„Ten kluk je doopravdy blbeček – hned jsem to věděl,“ ozval se pán v bílé vestě.

„Ticho!“ napomenul ho pán, který mluvil předtím. „Snad víš, že nemáš ani otce, ani matku a že tě vychovala obec, to snad víš, ne?“

„Ano, prosím,“ přisvědčil Oliver v hořkém pláči.

„Proč vůbec brečíš?“ ze
vskutku neobyčejný. Co je

„Doufám, že se každý v
hlasem, „a že jako dobrý ki
živí a pečují o tebe.“

„Ano, prosím,“ vykoka
domky pravdu. Byl by to
se byl Oliver modlil za ty,
se, protože ho tomu nikdo

„Nuže, hochu, přicház
užitečné řemeslo,“ pravil

„A tak zítra ráno v šest
pán v bílé vestě.

Za sloučení obou těchto
cupování starých lodních
ce uklonil a potom ho jeho
hrubé, tvrdé pryčně vzlyk
anglický zákon. I obecní

Nebohý Oliver! Jak ta
sebe, jistě netušil, že práv
mít lví podíl na tom, jak
stalo se. A s tímto výsled

Členové tohoto výboru
a když se už jednou stalo
co by obyčejní lidé nebyl
učiněný veřejný zábavní
nemusí platit, kde se, ja
svačina a večere; prostě
„Oho!“ řekl si výbor s ch
dali do pořádku – všemu

A tak se usnesli na z
(neboť nikoho nechtějí
v ústavě, nebo rychle mi
nepřetržitou a neomezen
nou dodávku malých n
porci řídké kaše, dvaku
s půlkou žemle...

Prvních šest měsíců p
val zvlášť přísně. Zpočá
ústavu a také bylo nutn
které po několika týdn

„Proč vůbec brečíš?“ zeptal se pán v bílé vestě. A věru že to byl úkaz vskutku neobyčejný. Co jen u všech všudy mohlo být tomu hochovi k pláči?

„Doufám, že se každý večer pěkně modlíš,“ připomněl jiný pán drsným hlasem, „a že jako dobrý křesťan ve svých modlitbách pamatuješ na ty, co tě živí a pečují o tebe.“

„Ano, prosím,“ vykoktal hošík. Pán, který promluvil poslední, měl nevědomky pravdu. Byl by to býval důkaz vskutku pravého křesťanství, kdyby se byl Oliver modlil za ty, kdo poskytovali stravu a péči *jemu*. Ale nemodlil se, protože ho tomu nikdo nenaučil.

„Nuže, hochu, přicházíš sem, aby ses něčemu naučil a osvojil si nějaké užitečné řemeslo,“ pravil rudolící pán na vysokém křesle.

„A tak zítra ráno v šest začneš dělat konopnou cupaninu,“ dodal nevrlý pán v bílé vestě.

Za sloučení obou těchto dobrodiní v jedinou prostou proceduru, jakou je cupování starých lodních lan na koudel, se Oliver na serbusův příkaz hluboce uklonil a potom ho jeho strážce chvatně odvedl na velký sál, kde hoch na hrubé, tvrdé pryčně vzlykal, až usnul. Věru skvělý příklad, jak lidumilný je anglický zákon. I obecním chudým dovoluje spát!

Nebohý Oliver! Jak tak ležel a spal v blahém nevědomí všeho kolem sebe, jistě netušil, že právě téhož dne dospěl výbor k rozhodnutí, které bude mít lví podíl na tom, jak se budou utvářet všechny jeho příští osudy. Ale stalo se. A s tímto výsledkem:

Členové tohoto výboru byli mužové velice moudří, důvtipní a hloubaví, a když se už jednou stalo, že obrátili pozornost k špitálu, rázem objevili, na co by obyčejní lidé nebyli přišli jaktěživi – že se v něm chudým líbí. Že je to učiněný veřejný zábavní podnik pro chudší vrstvy; hostinec, kde se nic nemusí platit, kde se, jak je rok dlouhý, podává bezplatná snídaně, oběd, svačina a večeře; prostě pozemský ráj, kde je jen samá hra a žádná práce. „Oho!“ řekl si výbor s chytráckou tvář. „Od toho tu jsme my, abychom to dali do pořádku – všemu tomu uděláme krátký konec.“

A tak se usnesli na zásadě, že všichni chudí budou mít na vybranou (neboť nikoho nechťejí nutit, kdepak) buďto pomaloučku umřít hladu v ústavě, nebo rychle mimo něj. S tím cílem na mysli si od vodárny zajistili nepřetržitou a neomezenou dodávku vody a od obchodníka s obilím občasnou dodávku malých množství ovesné krupice a vydávali třikrát denně porci řídké kaše, dvakrát v týdnu s přídatkem jedné cibule a v neděli s půlkou žemle...

Prvních šest měsíců po převedení Olivera Twista se tento režim dodržoval zvlášť přísně. Zpočátku byl trochu drahý, neboť stouply účty pohřebního ústavu a také bylo nutno dát všem chovancům špitálu zabrat ve švech šaty, které po několika týdnech kašové diety plandaly na jejich vyhublém,

scvrklém těle jako pytel. Ale stejně jako se tenčily postavy chovanců, tenčil se i jejich počet v ústavě – a výbor jásal.

Místnost, kde hoši dostávali jíst, byla kamenná haluzna s velkým měděncem na jednom konci, a z toho kotle rozdělil správce, za tím účelem opásaný zástěrou a za asistence jedné nebo dvou špitálnic, v hodinách jídla sběračkou kaši. Této slavnostní krmě dostal každý hoch polévkový koflík a nic víc – vyjma ve dny velkých veřejných svátků, kdy kromě toho dostal ještě osminku libry chleba. Misky nebylo třeba nikdy mýt. Hoši je vždycky vydřeli lžící, že zas jen svítily, a když je takto vyleštili (což nikdy netrvalo tuze dlouho, neboť lžice byly bezmála stejně velké jako misky), seděli s očima přilepenýma na měděnec s výrazem tak chtivým, jako by od minuty byli hotovi spolknout nejen kotel, ale i celé jeho cihlové obezdění; přitom se neúnavně zabývali horlivým cucáním prstů ve snaze zachránit kdekou zbloudilou kapičku kaše, která jim na ně snad náhodou stříkla. Hoši mívají obyčejně znamenitou chuť k jídlu. Oliver Twist a jeho druhové snášeli muka pomalého moření hladem tři měsíce, až konečně byli tak vyhladovělí a zdivočelí, že jeden hoch, jenž byl na svůj věk velký a podobné dietě nebýval zvyklý (neboť jeho otec míval malou veřejnou jídelnu), svým kamarádům ponuře naznačil, že nedostane-li denně jednu misku kaše navíc, má strach, aby se jedné krásné noci nesebral a nesnědl chlapce, který spí vedle něho, a to byl náhodou slabý pacholíček útlého věku. Velký hoch měl divoký, hladový pohled a chlapci mu slepě uvěřili. Konala se porada a metal se los, kdo má toho dne jít po večeři k správci a požádat o přídavek – a los padl na Olivera Twista.

Nadešel večer a hoši zaujali místa u stolu. Správce v obvyklém kuchařském přístrojení se postavil k měděnci a jeho špitálské pomocnice si stouply za něj. Každý hoch dostal svou porci kaše a dlouhou modlitbou se štědře děkovalo za skoupý božidárek. Kaše zmizela; chlapci si začali šuškat a mrkali na Olivera, jeho přímí sousedé ho šťouchali loktem. Ačkoli ještě takové dítě, byl hlady zoufalý a z bídy všeho schopen. Vstal od stolu, s miskou a lžící v ruce popošel ke správci a vlastní odvážností poněkud polekaný řekl: „Prosím, pane, já bych chtěl ještě trochu.“

Správce byl tlustý, statný muž – ale zbledl jako stěna. V strnulém úžasu poulič několik vteřin na malého buřiče oči a potom se podepřel o měděnec, aby neupadl. Pomocnice byly zkoprnělé údivem, hoši strachy.

„Cože?“ vyrazil ze sebe správce slabým hlasem.

„Prosím, pane,“ opakoval Oliver, „já bych chtěl ještě trochu.“

Správce se rozehnal sběračkou Oliverovi po hlavě, sevřel ho v pažích jako v kleštích a ječivým křikem volal serbusa.

Výbor právě vážně rokoval v důvěrném sezení, když se pan Bumble ve velkém rozčilení vrátil do síně a na adresu pána na vysokém křesle vyhrkl:

„Pane Limbkins! Odpuště tě!“

Všemi to trhlo. Na kdekter „Ještě?“ opáčil pan Limbkins jasně. Rozumím vám dobře, a stravovacím řádem?“

„Ano, prosím,“ přisvědčil

„Ten kluk bude viset,“ pro viset, to vím.“

Nikdo s proroctvím jasnoz rozprava. Nařídili Olivera ok na vnější stranu vrat vyhlášk obci sejme z beder starost o liber a Olivera Twista komuk na jakékoliv řemeslo, obcho „Nic jsem ještě v životě ne nazítří ráno klepal na vrata a jistě, jako že tenhle kluk bu

Charles Dickens čti [čarlz dykinz
Bumble čti [Bamb]
„rada“ při dětské hře místo, kan
luje pronásledovaný před svý
sledovateli

■ Pro srovnání: Mark Tw

JOSEF VÁCLAV

byl autorem citových, ale n
a venkov. Stále živá je jeho
za dvouletého pobytu v
chovatel a novinář. V prvi
k tragickému prožitku smr

„Pane Limbkins! Odpusťte, prosím, vašnosti, ale Oliver Twist chtěl ještě!“

Všemi to trhlo. Na kdekteré tváří se zračilo zděšení.

„Ještě?“ opáčil pan Limbkins. „Vzpamatujte se, Bumble, a odpovězte mi jasně. Rozumím vám dobře, že chtěl ještě, když už snědl večerí vyměřenou stravovacím řádem?“

„Ano, prosím,“ přisvědčil Bumble.

„Ten kluk bude viset,“ prohodil pán v bílé vestě. „Ten kluk bude jednou viset, to vím.“

Nikdo s proroctvím jasnozřivého pána nepolemizoval. Rozpředla se živá rozprava. Nařídili Olivera okamžitě zavřít do separace a druhý den vylepili na vnější stranu vrat vyhlášku nabízející odměnu pěti liber komukoli, kdo obci sejme z beder starost o Olivera Twista. Čili jinými slovy, nabízeli pět liber a Olivera Twista komukoli, ať muži nebo ženě, kdo potřebuje učedníka na jakékoliv řemeslo, obchod nebo zaměstnání.

„Nic jsem ještě v životě nevěděl tak jistě,“ prohlásil pán v bílé vestě, když nazítří ráno klepal na vrata a četl si ceduli, „nic jsem v životě nevěděl tak jistě, jako že tenhle kluk bude jednou viset.“

(Přeložili Emanuela a Emanuel Tilschovi)

Charles Dickens čti [čárlz dykinz]

Bumble čti [Bambl]

„*rada*“ při dětské hře místo, kam se uchyluje pronásledovaný před svými pronásledovateli

serbus dříve úřední sluha, posel

haluzna velká nevládná místnost nebo stavení

vení

měděnec měděná nádoba

separace izolace, oddělení

■ Pro srovnání: Mark Twain – Dobrodružství Huckleberryho Finna

„Neví to boháč žádný, jak chudák život tráví.“

Latinské přísloví

JOSEF VÁCLAV SLÁDEK

byl autorem citových, ale mužných veršů, často oslavujících českou krajinu a venkov. Stále živá je jeho poezie pro děti. Řadu životních zkušeností nabyl za dvouletého pobytu v Americe, kde pracoval jako dělník, učitel, vychovatel a novinář. V prvních básnických sbírkách se Sládek často vracel k tragickému prožitku smrti své první ženy.